

IQ Testleri ve Bilimsel Irkçılık

[IQ Tests and Scientific Racism]

Gökhan AKBAY

University of Texas at Austin / Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Received: 10.05.2024 / Accepted: 21.06.2024

DOI: [10.51404/metazihin.1481555](https://doi.org/10.51404/metazihin.1481555)

Research Article

Abstract: In this study, the political impacts and the theoretical roots of IQ testing movement in the US will be examined. Just after the first translation of the first IQ test into English in the US, it became an instrument of racist and discriminatory policies, such as the immigration act of 1924. The Welfare Reform of the 1996 was another instance of this trend. Racist and discriminatory aspects of IQ testing movement rely heavily on the hereditarian theory defended by most of the prominent figures in the movement, besides being influenced by the racist political ideas still strong in the US. Scientific racism is an offshoot of the hereditarian theory, which goes beyond comparing individuals, and ranks entire "races" on a continuous scale of intelligence. The feasibility of this idea depends on certain assumptions, such as that a single measure can represent intelligence, that it is genetically determined, and that the concept of race corresponds to a biological reality. These assumptions will be challenged in the paper.

Keywords: IQ, general intelligence, genetics, racism, USA.

Öz: Bu çalışmada ABD'deki IQ test hareketinin siyasi etkileri ve dayandığı teorik temel incelenecektir. İlk IQ testinin ABD'de İngilizceye çevrilmesinden hemen sonra, bu testler, 1924 göç yasası gibi ırkçı ve ayrımcı politikalara alet edilmiştir. 1996'daki Sosyal Güvenlik Reformu da bu eğilimin bir başka örneğidir. IQ test hareketinin ırkçı ve ayrımcı yönleri, alandaki önemli figürlerin savunduğu kalıtmcı teoriye dayanmanın yanında, ABD'de halen etkili olan ırkçı politik fikirlerden de etkilenmiştir. Bilimsel ırkçılık ise kalıtmcı teorinin, bireyleri kıyaslamının ötesine geçen ve tüm "ırkları" tek bir sürekli ölçek üzerinde sıralayan bir yan dalıdır. Böyle bir fikrin geçerliliği, tek bir ölçeğin zekâyı yansıtabileceği, zekânın büyük ölçüde

Author Info: Gökhan, AKBAY

The University of Texas at Austin, College of Liberal Arts, Department of Philosophy, 78712, Austin, Texas, USA. Cyprus International University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Basic Sciences and Humanities, Nicosia.

E-mail: gakbay83@gmail.com

To Cite This Paper: Akbay, G. (2024). "IQ Testleri ve Bilimsel Irkçılık." *MetaZihin*, 7(1): 1-24.

genetik olarak belirlendiği ve ırk kavramının biyolojik bir gerçekliğe denk düştüğü varsayımına dayanır. Makalede, bu varsayımlar eleştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: IQ, genel zekâ, genetik, ırkçılık, ABD.

1. Giriş: IQ, Kalıtım ve Irkçılık

Sanayileşmiş toplumlarda bilişsel yetenekler bir toplumun önemli kaynaklarından birini oluşturur. 20. Yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve bir asır boyunca güncellenen IQ testleri, zekâyı ölçülebilir bir değer haline getirerek gerek bireyleri gerekse toplulukları bu değer açısından sıralamakta kullanılmıştır. IQ testlerinin ortaya çıkış amacı, özel eğitim ihtiyacı öğrencileri belirlemek ve onları uygun sınıflara yerleştirmektir. İlk zekâ ölçeği, 1905 yılında Binet ve Simon tarafından tam olarak bu amaçla üretilmiş, yaklaşık 10 yıl sonra ABD'ye hicretiyle birlikte sosyal eşitsizlikleri ve ırkçılığı meşrulaştırmakta kullanılan bir araca dönüşmüştür.

Zekâ, tüm uygarlıklarda önemsenmiştir. Ancak zekânın tanımı konusunda evrensel bir uzlaşma olduğu söylenemez, hatta kimi psikologlara göre zekânın tanımlanması psikoloji açısından en zor problemlerden biri olmuştur (Richardson, 2000; Howe, 1997). Zor olan tanım bulmak değildir, birden fazla, kimi durumlarda birbiriyle çelişen öğeler içeren tanımların varlığı sorun yaratır. Problem kısmen, tanımdan birbirini çelen koşulları aynı anda sağlamasını beklemekten kaynaklanır; tanımımızın hem bilimsel teorilere dayanmasını hem de gündelik tecrübemize uygun olmasını isteriz, hem insanı diğer canlılardan ayıran, insanlarda ortak olan bilişsel yetenekleri kapsammasını hem de insanları sıralamakta kullanılmasını isteriz, hem beyin temelli olmasını hem de davranışta kendini göstermesini, hem genel bir kapasite olmasını hem de özgül aktivitelerde (örn. görsel bulmacalar, sözel ifade) farklı performansları açıklamasını bekleriz. Bu zorluk kendini, zekâ literatüründe birden çok zekâ kavramı bulunmasıyla gösterir. Mackintosh (1998) alandaki öncü isimlerden sadece bir kısmının yazdıklarına bakarak bile çok sayıda farklı tanımla karşılaşabileceğimizi gösterir. Örneğin zekâ, “doğuştan gelen genel bilişsel beceri”, “entelektüel yetiler hiyerarşisinin en tepesinde yer alan, özbeöz üst düzey bir yetenek”, “bağlama uygun davranış üretmeye yarayan kapasite”, “bireyin amaçlı davranma, akılcı düşünme ve çevresiyle etkin biçimde etkileşmeye yönelik toplam veya global kapasitesi” olarak tanımlanır (s. 3).

Zekâ kavramı diller arası anlam çeşitliliği gösterdiği gibi, aynı dilin içinde de farklı anlamlarda kullanılabilir. Amerikan Psikoloji Derneği APA (2018), zekâyı “enformasyon elde edebilme, tecrübeden öğrenme, çevreye uyum sağlama, anlama, düşünce ve akılcı doğru kullanma becerisi” olarak tanımlar. Bu tanım oldukça kapsayıcıdır çünkü enformasyon elde etmek gibi zekânın akademik yönleri ve çevreye uyum gibi pratik yönlerini vurgularken tüm insanlarda ortak olan özelliklere işaret

eder. Ancak, daha sonra göreceğimiz üzere, IQ testlerinin ölçtüğü zekâ burada tanımlanandan daha dar, soyut ve akademik başarıyla yakından ilişkili bir yetiler kümesidir ve dolayısıyla tanımın ölçme aracıyla uyumlu olduğu söylenemez. Arapça kökenli bir kelime olan zekâ, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “İnsanın düşünme, akıl yürütme, öğrenme, kavramları ve nesnelere zihinde canlandırabilme, objektif gerçekleri algılama, yargılama, sonuç çıkarma, bedeni kontrol edebilme, duyguları doğru algılayabilme, değerlendirebilme, icat edebilme vb. yeteneklerinin ve becerilerinin tamamı” olarak tanımlanır (TDK, 2023). Bu tanım, tıpkı APA tanımı kadar, hatta ondan daha geniştir ve duygusal, kinestetik zekâyı ve yaratıcılığı da kapsar ve dolayısıyla, ölçümle ilgili sorunları da beraberinde getirir. Burada anlatılan zekâ, IQ testlerinin ölçtüğü zekâ değildir.

İlk zekâ testini geliştiren Binet, Simon ile birlikte 1905-1911 aralığında yazdıkları makalelerde, zekâyı tanım vermekten ve bir zekâ teorisi ortaya atmaktan kaçınıyor çünkü tamamen pratik bir amaçla hareket etmektedir. Yeni bir alanda mükemmel bir tanımla başlamak ne gerçekçi ne de zaruridir. Belki de Mackintosh’un (1998) dediği gibi, testlerin güvenilir ve geçerli bir biçimde, toplum için önemli bir değişkeni ölçtüğünden emin olmak başlangıçta yeterlidir. Ancak ilk zekâ testinin üzerinden neredeyse 120 yıl geçmiş olmasına rağmen alan, halen bu türde bir pragmatizmin etkisi altındaysa, bir sorun var demektir. Sonraki bölümlerde göstermeye çalışacağımız üzere, test oluşturmada ve testleri bir teoriye dayandırmada her ne kadar önemli gelişmeler yaşanmışsa da IQ testlerinin geliştirildiği psikometri alanında durum halen böyledir.

Burada temel problem, ne olduğu tam anlaşılmamış bir özelliğin ölçülmeye çalışılması, ölçeğin ölçülmeye çalışılan özelliği tanımlar hale gelmesindedir. Bu durum kimi zaman alan içinden Boring gibi uzmanların şakayla karışık “zekâ, zekâ testlerinin test ettiği şeydir” gibi döngüsel tanımlar yapmasına zemin hazırlar (Gould, 1996). Zekânın ölçümü, herhangi bir fiziksel değişkenin ölçümü gibi değildir. Fizikte değişken tanımlandıktan sonra ölçülür ancak psikometrik zekâ araştırmalarında, tarihsel olarak ölçüm tanımdan önce gelmiştir.

IQ, İngilizce Intelligence Quotient yani zekâ katsayısı, Binet ölçeğinin ortaya çıktığı ilk zamanlarda, bir bireyin zekâ testinde ortaya çıkan zihinsel yaşının kronolojik yaşına bölünmesi ve sonucun 100 ile çarpılması ile hesaplanıyordu. Şu anda ise bir kişinin belirli bir popülasyonda sırasına dayanan, bir çeşit sapma ölçüsü olarak hesaplanmaktadır (Kaufman, 2009). Uzunluk veya ağırlık gibi nesnenin kendinde olan, mutlak sıfır değerine sahip olabilen, sürekli bir değişkenden ziyade bireyin temsili bir örneklemin ortalamasına nazaran nerede durduğunu gösteren bir değişkendir. Örneğin her yaş grubu için ortalamanın 100 olduğu varsayılırsa, IQ skoru 100 olan bir birey temsili örneklemin %50sinden yüksek puan almış demektir. Bu anlamda IQ

bireylerin içsel bir özelliğinin (örn. Bilişsel yetenek) mutlak bir ölçüsü olmaktan ziyade normatif ve standart bir popülasyona kıyasla, performansların sıralanmasına yarayan bir ölçektir. Ancak IQ bireyin ve hatta insan topluluklarının değişmez, genetik bir özelliği olarak yorumlanmaktadır.

Yukarıda bahsedilen problemler ilk zekâ testlerinin ortaya çıkışından bu yana bilinmesine rağmen bu testler, özellikle ABD’de, sınıfsal konum veya ırksal aidiyetlerden kaynaklı sistemik eşitsizliklerin üzerini örtmekte ve hatta bunları doğal bir mekanizmanın sonucuymuş gibi sunmakta kullanılmıştır. ABD’nin göç yasalarıyla ilgili tartışmalarda, siyahların eğitime entegrasyonunda ve refah devleti uygulamalarıyla ilgili tartışmalarda IQ testleri ırkçı yaklaşımlara alet edilmiştir. Bir sonraki bölümde IQ testlerinin ilk ortaya çıkışını ve ABD’de erken dönem test hareketinin ırkçı siyasetle ilişkisini anlatacağız. Üçüncü bölümde ise 20. yüzyılın ikinci yarısında kalıtmacı IQ kuramının tezlerini ve politik etkilerini, ayrıca bu temelden yola çıkan bilimsel ırkçılığı tartışacağız.

2. Alfred Binet, ABD’li Takipçileri ve Erken Dönem Irkçılık

İlk zekâ testleri İngiltere’de biyometrik ekolün kurucusu Francis Galton tarafından geliştirilir ancak bu testler zekâdan ziyade algı ve tepki hızını ölçtüğü için Galton’un ve buna çok benzer bir projeyi ABD’de yürüten Cattell’in testleri günümüzde kullanılan testlerin temelini oluşturmazlar (Mackintosh, 1998). Günümüzdeki testlerin atası, ilk versiyonu 1905 yılında yayımlanan Binet-Simon ölçeğidir. Binet ve Simon, Fransız Millî Eğitim Bakanlığı’nın kendilerine verdiği görev uyarınca Paris okullarında özel eğitim ihtiyacı çocukların teşhis edilmesini sağlayacak bir test oluştururlar. Bu test aslında tamamen onların icadı değildir, daha önce Bin ve Damaye tarafından Paris’in güney banliyölerinde uygulanmış bir testin geliştirilmiş halidir. Binet ve Simon, zekânın ne olduğu konusunda kuramsal tartışmalardan kaçınırlar. Bunun sebebi o dönemki kuramcıların pratikte hiç uygulanmamış testler üretirken tıp doktorlarının zihinsel gerilik ile bedensel engelleri birbirinden ayırt etmeyi başaramıyor olmalarıydı. Daha da kötüsü, ülkeler ve hatta aynı ülkedeki doktorların zihinsel engel tanımları birbiriyle uyuşmuyordu. Binet ve Simon için temel sorun terminolojik değildi, ayırt edici bir teşhis aracı geliştirmeyi (Binet ve Simon, 1980[1905]: 13).¹ Daha önce geliştirilen sınıflandırma şemalarını—mesela anatomik semptomlara dayalı tıbbi sınıflandırmalar veya etiyolojik sınıflandırmaları—reddettiler ve sadece “zekâdaki zayıflık” ile ilgili bir test aracı geliştirmeye koyuldular (s. 22).

¹ Burada kaynak gösterdiğimiz kitap, Binet ve Simon’un 1905-1911 arasında yazdığı makalelerin derlendiği İngilizce bir çeviridir ve 1980 yılında yayımlanmıştır. Köşeli parantez içinde derlemedeki makalelerin tarihi yer almasına rağmen kaynakçada sadece kitabı gösterdik.

Testleri geliştirmeye başladıklarında, ne zekâyı tanımlamak ne de insanları tek bir ölçek üzerinde sıralamak gibi bir amaçları vardı. Ancak yine de zekâ geriliğini teşhis etmek için geçici de olsa bir tanıma ihtiyaç duyuyorlardı. Ölçmek istedikleri, çocuğun algısı, hafızası veya öğrenilmiş becerilerinden farklıydı. Zekâyı yargıda bulunma yeteneği olarak tanımladılar ve bireyin içsel bir özelliği olarak gördüler. Etiyolojik soruyu (örn. Zekâ geriliği nöroanatomik mi, doğuştan mı yoksa yetiştirmeden mi kaynaklanıyor?) kasten bir kenara attıkları için sadece testin o andaki performans hakkında ne söylediğine odaklandılar. İlk baştaki amaçları zekâ geriliğinin farklı düzeylerini ayırt etmek idiye de aynı yıl yayımlanan ikinci makalelerinde “soyut düşünmeden yoksunluğu” zekâ geriliğinin ve özellikle de “moron”luğun alamet-i farikası saymaya karar verdiler (s. 180).

Testlerin oluşturulması ve değerlendirilmesinde ortaya attıkları en önemli fikirlerden biri, zekâ ölçümünün çocuğun yaşını hesaba katması gerektiği fikriydi. Örneğin 8 yaşında bir çocuğun kendi yaş grubundaki diğer çocukların çözebildiği sorularda, hatta kendinden iki yaş küçük çocukların çözebildiği sorularda zorlanması, zekâ geriliğine alamet sayılabilirdi ama 11 yaşındaki çocukların çözdüğü sorularda zorlanması şaşırtıcı olmazdı. Dolayısıyla testleri her yaş grubuna göre hazırladılar ve böylece o yaş grubunun ortalaması o yaşın normu sayıldı. Böylece zekâ yaşı ile biyolojik yaş kıyaslayarak teşhis yapmak mümkün oldu. Bu psikometrik testlerin norm temelli değerlendirilmesinin ilk örneklerinden biridir. Norm temelli değerlendirme, temsili bir gruba üye test katılımcılarının puanlarının diğer katılımcıların puanlarına kıyasla değerlendirildiği bir değerlendirme yöntemidir (Reynolds ve Livingston, 2012: 72).

Binet’in öldüğü 1911 yılına kadar Binet ve Simon zekâ testlerini veriler ışığında revize etmeye devam ettiler. Son versiyonda bazı alt-testleri ya gereksiz tekrarlar içerdikleri için ya da öğrenilmiş bilgiyi ölçtükleri için ana testten çıkardılar. Geliştirmelerin mantığı bilim felsefesinde kendini botlarından tutarak kaldırma (*bootstrapping*) dediğimiz sürece benzerlik göstermekteydi: Önce mükemmel olmayan ama zekânın çeşitli veçhelerini ölçmeye yetecek kadar çeşitlilik ihtiva eden testlerle başla, skorlar ile beklentiler arasındaki uyumsuzlukları (örn. Test sonuçları ile yaş, akademik başarı veya öğretmen değerlendirmesinin uymaması) saptı, sonra yeni bir test üret ve tekrar uygula. Ayrıca ölçeğin sadece teşhis amaçlı değil, sıralama amaçlı da kullanılabileceği fikrini bu tarihte ortaya attılar. Daha sonra IQ test hareketinin amentülerinden biri haline gelecek olan, yüksek zekâ=akademik başarı=yüksek statü formülünü de ilk kez burada dillendirdiler: “...bu, çelişik zihniyette çok sayıda kişinin iddia ettiğinin aksine, okulda birinci olanın hayatta da birinci olacağı hakikatinin yeni bir kanıtıdır” (Binet ve Simon, 1980[1911]: 291).

Binet açısından zekâ testleri geliştirmek hiçbir zaman sadece entelektüel bir tatmin aracı değildi. Zekâyı ölçülebilir hale getirmek, Fransız hükümetinin kendine verdiği özel eğitilmiş çocukları saptamak görevinin çok ötesinde bir eğitim reformunun temelini oluşturacaktı. Binet, eğitimin çocukların yaşına değil zekâ düzeyine göre örgütlenmesini ve böylece daha etkin bir istihdam politikası yaratılmasını düşlüyordu:

Hiç şüphesiz, toplumsal alanın bizimkinden daha iyi örgütlendiği, herkesin bilinen kabiliyetlerine uygun şekilde çalıştığı ve ruhsal kuvvetin bir zerresinin bile toplum açısından heba edilmediği bir gelecek hayal ederken, bu sürecin birçok olası uygulaması tasavvur edilebilir (s. 262).

Binet ve Simon'un altı yıl boyunca yürüttükleri mücadele, kalıtmacı ve ırkçı yaklaşım hariç, IQ test hareketini bir yüzyıl domine edecek düşüncelerin çoğunu embriyonik biçimde özetliyordu.

Binet-Simon ölçeği Amerikalı psikolog Henry Herbert Goddard tarafından İngilizceye çevrildi. Başlangıçta Binet ölçeğinin zekâyı ölçebileceğine inanmayan Goddard, testin Vineland'daki New Jersey Geri Zekâlı² Çocuklar Eğitim Okulu'ndaki asistanlarının değerlendirmeleriyle uyumlu sonuçlar verdiğini fark ettiğinde fikrini değiştirdi (Kevles, 1986). Zekânın kalıtsal olduğunu "seziyordu" ancak genetik konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı için bu alanda kendinden çok daha yetkin olan, Öjeni Kayıt Ofisi'nin başkanı Charles Davenport'la yazışmalarında ondan destek bekliyordu (Kevles, 1986). Davenport, klasik Mendel genetiği yani o dönemki adıyla aktarım genetiği alanında uzmandı ve insanda genetik ıslah problemiyle ilgilenen temel kurumun başında olduğu için özellikle zihinsel problemlerin ve suç gibi toplumsal problemlerin genetik temelini araştırıyordu. Kariyerinin bir noktasında, göçebeliğin anneden oğula geçen cinsiyete bağlı bir özellik olduğunu iddia etmiş, hatta aktarım mekanizmasını keşfettiğini savunmuştu (Davenport, 1915). Davenport, model organizmalarda keşfedilen, Mendelci kalıtıma uygun özelliklerin aktarımını izlemek için aile soyağaçlarını kullanıyordu. Goddard da Kallikak adını verdiği bir aile üzerinde benzer bir "çalışma" yürütmüş ve sonuçları 1912 yılında yayımlamıştı.

Goddard (1912) çalışmasına sekiz yaşındayken ailesi tarafından terk edilen Deborah adında genç bir kadınla başlamıştı. Deborah'nın zihinsel yetenekleri birçok kez test edilmiş ve kadın, personel tarafından geri zekâlı olarak değerlendirilmişti. Bununla birlikte, Goddard'ın kitabındaki gözlemler, aldığı test puanları dışında, hiçbir şekilde zihinsel geriliğe dair bir semptom göstermemektedir. Deborah, gündelik hayatını idame ettirebilmesine ve yüksek el becerisi gerektiren işlerde maharetli olmasına

² 20. Yüzyılın başlarında ABD'de "feeble minded" veya "geri zekâlı" ifadesi, psikolojide kabul edilebilir bir teşhis sayılıyordu. Burada alternatif bir çeviri olarak "zayıf zihinli" kavramını kullanmayı tercih etmedik çünkü kavramın gündelik dile daha yakın olmasını istedik.

rağmen, test puanlarına dayanılarak kendisine böyle bir teşhis konulmuştu. Goddard, sorunun kalıtsal olduğuna inanıyordu. Bu ailenin kökeni, statüsünün altında bir kadınla talihsiz bir ilişki yaşayan orta sınıftan saygın bir adama dayanıyordu. Goddard tüm aile hakkında veri topladı ve bu kadından gelen soyun zekâ geriliğine sebep olan, Mendel'in 3:1 oranına uyan bir alel taşıdığı sonucuna vardı. Çalışması model organizmalarda yürütülen çalışmalara kıyasla son derece düşük kalitedeydi. Ne fenotip ne de aktarım doğru tanımlanmıştı. Kendisi de çalışmanın tam olarak ne gösterdiğini bilmediği için, zekânın genetiği hakkında daha fazla bilgi sahibi olana kadar geri zekâlı bireylerin koloniler halinde izole edilmelerini önerdi (Goddard, 1912: 117).

Gould'un (1996) ayrıntılı olarak anlattığı üzere Goddard, ABD'ye yeni gelen göçmenler üzerinde zekâ testleri yapmak üzere Ellis Adası'na çağrıldı. Kendisi ve Vineland tesisindeki asistanları, potansiyel olarak geri zekâlı oldukları düşünülen 165 göçmeni test ettiler. Örneklem Yahudiler, Macarlar, Ruslar ve İtalyanlardan oluşuyordu. "Açıkça geri zekâlılar" ve "normaller" dışarıda tutuldu, dolayısıyla çalışma hiçbir şekilde göçmen nüfustaki zekâ geriliği yüzdesini vermeyi amaçlamıyordu. Sonuçlar yine de inanılmazdı, öyle ki test edilenlerin neredeyse yüzde 80 ila 90'ının zihinsel engelli olduğu ortaya çıktı. Goddard, bu ve daha sonraki çalışmalardan, IQ'nun değiştirilemez olduğuna, bireyin genetik bir özelliği olduğuna ve sosyal politikaların bu gerçeği dikkate alması gerektiğine kesinkes ikna oldu:

En cesur haliyle ifade edecek olursak, tezimiz insan davranışlarının başlıca belirleyicisinin zekâ olarak adlandırdığımız tek bir zihinsel süreç olduğu; bu sürecin sinirsel bir mekanizma tarafından koşullandırıldığı ve bunun sonucunda her bir birey için entelektüel ya da zihinsel seviyenin eşey hücrelerinin birleşmesiyle bir araya gelen kromozomların türü tarafından belirlendiği; mekanizmanın bir kısmını yok edebilecek ciddi kazalar dışında daha sonraki etkilerden çok az etkilendiği yönündedir. Sonuç olarak, zekânın belirleyici karakterini ve her bireydeki değiştirilemez derecesini dikkate almayan herhangi bir sosyal düzenleme girişimi mantık dışı ve verimsizdir. (Goddard, 1920: 1)

Amerikan IQ test hareketi, tıpkı İngiltere'deki atası gibi, genetik ıslah (öjeni) taraftarı bir mahallede doğmuştu. Kalıtsal açıklama, her bir genin nesiller boyunca aktarımının izlenmesine olanak tanıyan Mendel teorisi tarafından sağlanıyordu. Hayvan genetiği, sirke sineğinde göz rengi veya tavşanlarda kürk rengi gibi, alternatiflerin kolayca ayırt edilebildiği ve birkaç gen versiyonuna dayalı fenotiplerle ilgili genlerin kromozomal konumlarını saptamak için seçici çiftleştirme deneylerini kullanıyordu. İnsan çalışmaları ise çoğunlukla eksik soyağaçlarına, araştırmacının keyfi olarak tanımladığı fenotiplere dayanıyordu ve araştırmacıların hayal gücü aradaki boşlukları en basit genetik açıklamayla doldurduğu için hayal mahsulü sözde açıklamalar bilimsellik sıfatıyla yayımlanabiliyordu. Zekânın gerçekte nasıl kalıtıldığı

ilk IQ araştırmacıları için büyük bir sorun değildi, onun değişmez ve bireye içkin bir özellik olması onlar için yeterliydi.

Test hareketinin önemli isimlerinden biri Lewis Madison Terman'dır. Terman, 1910'dan başlayarak Childs ile birlikte farklı yaşlardan yaklaşık 2.300 çocuğu test etmiş ve standardizasyon amacıyla 1.000'inden veri toplamıştı (Terman, 1916a). Binet'in testini standardize etmiş ve test puanını, testte elde edilen puanın gösterdiği zekâ yaşının kronolojik yaşa bölünmesi ve 100 ile çarpılmasıyla hesaplanan bir katsayıya dönüştürmüştür. Kullandığı yöntemler Goddard'ınkinden çok daha iyidir. Standardizasyon, ABD nüfusunu temsil etmeleri için katılımcıların dikkatli bir şekilde seçilmesiyle sağlanmıştı. Tüm çocukları ortalama sosyal statüye sahip bir okul bölgesindeki "beyazlardan" seçmiş ve yabancı ülke doğumlu çocuklardan gelen verileri ayıklamıştı. Testlerin uygulanmasını standartlaştırmış ve Binet ölçeğindeki yetersiz öğelerin yerine 40 madde eklemiştir. Bu prosedür Binet'in fikrinin doğrudan bir devamıdır. Temel amaç, yaş gruplarına yönelik testleri, o gruptaki ortalama bir çocuğun 100 puan alması beklentisiyle uyumlu hale getirmektir. Bunu başarmak için, çok zor ya da çok kolay soruları çıkarması ve böylece normal bir dağılıma ulaşması gerekiyordu. Sonuçta Stanford-Binet ölçeğinin ilk versiyonu ortaya çıktı.

Terman (1916b) testi sadece sıralama için kullanmakla kalmamış, aynı zamanda Stanford-Binet'in geri zekâlılık için bir teşhis aracı olarak kullanılmasını önermiştir. Ancak yine de testin yanılabilir olduğunu ve otomatik bir puanlama sürecinin doğru bir teşhis koyamayacağına inanıyordu. Testlerden faydalanabilmek için, geri zekâlılığın tanımı kesinleştirilmeliydi. Buradaki temel fikir, sosyal ve betimleyici olan kavramı psikolojik ve niceliksel olandan ayırmaktı. Terman, geri zekâlılığın sosyal tanımının–kişinin sosyal ilişkilerini dikkatli bir şekilde yönetememesi–sosyal koşullara bağlı olduğunu, bu nedenle farklı tarih dilimlerinde ve sosyal koşullarda farklı anlamlara geleceğini öne sürmüştür. Oysa psikolojik tanım daha değişmez, nesnel ve ölçülebilir olmalıydı. Böylece, tıbbi sorunların yanı sıra zekâyla ilgili olmayan sorunları da (örneğin, duygusal veya iradi) kapsayan sosyal kavram psikolojiden dışarı atılacak, geri zekâlılığın sınırı sayılacak IQ değeri keyfi olsa bile, kavram standartlaştırılmış testte belirli bir puana indirgenecekti. Daha sonra üstün yetenekli çocuklar üzerinde çalışacak olan Terman, toplumun standartlarını yükseltmek için geri zekâlılığı tanımlayan minimum puanı olabildiğince yukarıda tutmak gerektiğine inanıyordu. Binet ölçeğinin Stanford revizyonunda (Stanford-Binet veya kısaca SB ölçeği) bu değerin yetişkinler için 11 zekâ yaşı olması gerektiğine karar verdi. Bu tercihi, mühendisler ya da iş adamları gibi vasıflı çalışanların hiçbir zaman bu çizginin altına düşmediğini, vasıfsız işçilerin ve işsiz göçmenlerin ise bu çizginin altında daha yüksek bir yüzdeye sahip olduğunu göstererek savunuyordu.

Karmaşık bir sosyal olguyu tek bir ölçüme indirgeme kararı metodolojik gerekçelerle savunulmuştu ve bu daha önce bahsettiğim kendini botlarından tutarak kaldırma (*bootstrapping*) sürecinin bir parçasıydı. Testlerin mükemmel olmasa da gerçek bir kapasiteyi ölçtüğüne ikna olduktan sonra, önce pilot uygulamalarla soruların seçiciliğini ölçmek, uygun görülen soruları bırakıp uygun olmayanları elemek, standardizasyon örnekleminde testleri uygulamak ve sonuçların istatistikî analizinden yola çıkarak hangi iyileştirmelerin yapılabileceğine karar vermektense oluşan bu süreç on yıllar boyunca test üretiminin temel yöntemi olmuştu. Terman bu konuda Binet'nin gerçek bir takipçisiydi, ancak metodolojik indirgemeciliği fazla ciddiye aldığı için daha sonra bunu zekânın doğası üzerine teorik bir fikre dönüştürdü. Artık bir katsayı ile ölçülen zekâ, performanstan ziyade doğal bir yetenek haline geldi, bireyleri ve ırk gruplarını sıralamak için kullanıldı.

Terman, IQ'nun bireyin oldukça istikrarlı bir özelliği olduğuna ve normal koşullar altında on yıllar boyunca aynı kalacağına inanıyordu:

Gerçek şu ki, geçici faktörlerden kaynaklanan küçük dalgalanmalar ve edinilmiş sinirsel hastalıklardan kaynaklanan ara sıra görülen duraklama veya gerileme durumları dışında, geri zekâlılar geri zekâlı, donuklar donuk, ortalamalar ortalama, üstünler üstün olarak kalırlar (Terman, 1919: 10).

Terman'a göre, eğitim reformları yanlış bir çevreci varsayıma dayandıkları için başarısız olmuştu. Ona göre asıl yapılması gereken, zihinsel geriliği özel eğitim yoluyla "tedavi etmek" değildi çünkü bunun tedavisi mümkün değildi. Doğru olan öğrencileri kronolojik yaşlarına göre değil, IQ'larına göre hak ettikleri sınıflara yerleştirmektir. Aksi takdirde, üstün yetenekli çocuklar yetenek seviyelerinin altında bir sınıfta zaman harcadıkları için köreleceklerdi. Geri zekâlıların yarattığı toplumsal tehdidin çözümü, onları özel sınıflarda tutmak ve büyüdüklerinde üremelerini engellemektir.

Terman (1916b), çocukların zihinsel kapasitelerini değerlendirmek için IQ testlerinin tüm okullarda kullanılmasını öneren ilk zekâ araştırmacılarından biriydi. Grup testleri mümkün olsaydı bu daha kolay olurdu. Geliştirdiği testler bireysel olarak uygulanmak üzere tasarlanmıştı ve puanlama uzmanlık gerektiriyordu (Mackintosh, 1998). Goddard ve Robert Yerkes ile birlikte ilk grup testlerinden biri olan Ordu Alfa ve Beta testlerini (*İng. Army Alpha and Beta*) geliştirdiler. Alfa okuma yazma bilenler için, Beta ise okuma yazma bilmeyenler içindi. Testler 1.750.000 ordu mensubuna uygulandı ve veriler yorumlanmaya hazır hale geldi. Testlerin uygulanması her tesiste aynı şekilde yapılmamıştı ve veriler normal dağılım göstermiyordu. Buna rağmen bu testlerden göçmen karşıtı, ırkçı fikirlerine destek sağlamak için başvuran araştırmacılar ve politikacılar vardı.

Belirli ırklardan gelen acemi erlerin test puanları ortalama olarak beyazlardan daha düşüktü, dolayısıyla bu durum ırksal aşağılıklarının kanıtı olarak kullanılıyordu. Örneğin Brigham (1923), ordu verilerini analiz ederek göçmenlerin ortalama IQ'sunun düştüğü, çünkü yeni gelenlerin çoğunun Alp veya Akdeniz ırklarından olduğu sonucuna varmıştı. Ve eğer bu ırkların üstün Kuzeyli (*ing. Nordic*) ırkıyla "karışmasına" izin verilirse, "... gelecekteki bu melez Amerikalı, şimdiki yerli Amerikalıdan daha az zeki olacaktır..." (Brigham, 1923: 197). Bu süreci durdurmak için, bu ırkların göçü sınırlandırılmalı ve bu "kusurlu soyların" vatandaşlık almış üyelerinin yayılması, uygun öjenik yöntemlerle önlenmeliydi. Brigham (1930) analizindeki hataları itiraf ettiğinde, Güney ve Doğu Avrupa'dan gelen göçmenlerin sayısını, 1890 nüfus sayımındaki sayılarının %2'si ile sınırlayan 1924 Johnson-Reed Yasası çoktan geçmişti.³ Burada bizim açımızdan önemli olan soru, zekâ testlerinin bu ırkçı yasanın kabulünde ne ölçüde etkili olduğudur.

Hem Gould (1996) hem de Lewontin ve diğerleri (1984) IQ test hareketinin ve özellikle ordu test sonuçlarının 1924 yasanını ve kısırlaştırma yasalarının kabul edilmesini doğrudan etkilediğini iddia etmektedir. Mackintosh (1998), Snyderman ve Herrnstein (1983), IQ testlerinin göçmenlik yasasına ilişkin kongre tartışmaları açısından önemsiz olduğunu söylerler. Örneğin Snyderman ve Herrnstein, zekâ araştırmacılarının birçoğunun Brigham'ın analizine olumlu yaklaşmadığını ve ordu verilerinin kongreye etkisinin kısıtlı olduğunu belirtmektedirler. 1923 ve 1924 yıllarındaki kongre oturumlarını incelediğimizde, göç yasasının temel gerekçeleri arasında göçmenlerin kültürel entegrasyonundaki zorluklar, göçmenlerdeki komünist siyasi eğilimlerden duyulan korku, yerli işçilerin ücretleri üzerindeki baskı, suç vb. kaygıların yer aldığını görebiliriz. Bazı senatörler-örneğin Kaliforniya senatörü Samuel Shorthridge-özellikle Japon göçünün artmasından endişe duyuyordu, çünkü Kaliforniya'yı ele geçirecekleri, kendi topluluklarını kuracakları ve çocuklarını Japon vatandaşı olarak kaydettirecekleri söyleniyordu. Yani Japonların zekâsını kimse sorgulamıyor, asimile olmayı reddetmelerinden kaygı duyuluyordu.

Bir başka benzer iddia da Kansas senatörü Arthur Capper tarafından ortaya atıldı. O da aynı nedenlerle tasarıyı destekliyordu: Asimilasyon kolaylığı, yerli işçilerin korunması. Capper, kalıtsal ırksal farklılıklara hiç değinmeden, argümanını yeni göçmenlerin statüsüne dayandırıyordu:

³ Brigham, ordu testlerinin içsel olarak tutarsız olduğunu ve sonuçların hiç de normal dağılmadığını tespit etmişti. Ayrıca IQ testlerini, farklı spesifik test maddelerini (örneğin sözel ve aritmetik) bir araya getirerek tek bir puan oluşturdukları için eleştirmiştir ki bu hatayı daha önceki bir çalışmasında kendisi de yapmıştır, dolayısıyla "bu çalışma, ırksal farklılıklara ilişkin tüm varsayımsal üst yapısıyla birlikte tamamen çökmüştür" (Brigham, 1930: 164).

İmarethanelerimizin, deliler ve akıl hastaları için hastanelerimizin, hapishanelerimizin ve ıslah kurumlarımızın yoksullarla, sosyal ve zihinsel kusurlularla ve yaşlı adamlarını ve çöplerini elden çıkarmalarını sağlamak için göç standartlarımızı yeterince gevşek tutmamızı isteyen Avrupa hükümetlerinin suçlarıyla dolup taşmasını istemiyorum. (ABD Kongre Kaydı- Senato, 1924: 5824).

IQ testlerinin genetik determinist ve ırkçı yorumunun kongre kürsüsünde doğrudan dile getirildiği sadece birkaç vaka vardır. Bunlardan biri Brigham'ın kitabına açıkça atıfta bulunan Senatör Colt, diğeri göçmen nüfusta zihinsel özürülülerin oranının fazlalığına atıfta bulunan Capper ve Öjenik Kayıt Ofisi sekreteri Harry Laughlin'in göçmenlik konusunda ırkçı bir tutum öneren sunumudur (Snyderman ve Herrnstein, 1983: 992). Bu söylenenlerden, kongrede göç yasasıyla ilgili oturumlarda zekâ testlerinin doğrudan tartışılmadığı sonucuna varabiliriz. Ancak etkilerini tamamen göz ardı edemeyiz.

Birincisi, bilimin siyaset üzerindeki etkisi her zaman doğrudan değildir. Politikacılar genellikle kararlarını mevcut sosyopolitik ortama göre verirler ve daha sonra bilimsel bulguları kendi konumlarını meşrulaştırmak için kullanırlar. Bilimin siyaset üzerinde bir başka dolaylı etkisi de belli bir konudaki yaygın inançları etkilemesidir. Örneğin gazetelerin ve dergilerin popüler bilim köşelerine düşen bilimsel bulgular, genellikle sansasyonel bir tarzda sunulur. Ayrıca, bilimin kendisi de dönemin yaygın inançlarından etkilenir. Yasanın kabul edilmesinde bu üç faktör birlikte rol oynamıştır. Siyasi karar, demografik yapıdaki kontrol edilemeyen değişime, entegrasyondaki zorluklara, ırkçı önyargılara ve ABD'deki bazı beyazların hassasiyetlerine (Ku Klux Klan gibi ırkçı bir terör örgütü bile kongrede daha sert bir göç yasası için söz alabiliyordu), komünistlerden ve ABD'nin diğer düşmanlarından duyulan korkuya dayanıyordu. Madison Grant'ın daha sonra Brigham (1923) tarafından "nesnel kanıtlarla" desteklenen "Nordik Üstünlük Teorisi" akademisyenler de dahil olmak üzere, ABD'li seçkinler arasında zaten popülerdi. Yasanın kabulünden iki yıl önce, Başkan Yardımcısı Calvin Coolidge popüler bir dergide şu satırları yazabiliyordu:

Herhangi bir duygusal nedenle bir kenara itilemeyecek kadar ciddi irksal meseleler vardır. Biyolojik yasalar bize bazı farklı halkların karışamayacağını ya da kaynaşamayacağını söyler. Kuzeyliler kendilerini başarılı bir şekilde çoğaltmaktadır. Bizdeki ırklarla ilgili sonuç her iki tarafta da bozulma olduğunu gösteriyor. Zihin ve beden kalitesi, etnik yasaya riayet etmenin bir ulus için göç yasası kadar büyük bir gereklilik olduğunu göstermektedir. (Coolidge, 1921: 14).

O da diğer ırkçı politikacılar ve sıradan insanlar gibi ABD'deki beyaz egemenliğinin tehdit altında olduğunu düşünüyordu. İrksal karışım onlar için korkunç sonuçlara yol açacaktı ve bunu göç yasası ya da zorunlu kısırlaştırma gibi daha vahşice yöntemlerle durdurmak istiyorlardı.

Terman, Goddard ve Yerkes'in ırkçılığı açıktır. Gould (1996), Kevles (1986), Mackintosh (1998), onların konuyla ilgili tezlerini yeterince belgelemiştir. Bununla birlikte, IQ testlerinin ırkçı yasama kararları üzerindeki etkisine öjeni ve Nordik-Kuzeyli Üstünlük Teorisi aracılık etmiştir. Yani IQ testleri bu kararlarda ancak bu dolayım ile etkili olmuştur. Brigham, 1924 yasası geçmeden hemen önce, o zamanki Öjenik Kayıt Ofisi başkanı Davenport'a yeni göçmen dalgasının genetik olarak eski Nordik dalgalar kadar "zeki" olmadığını söylemiştir (Kevles, 1986: 82). Goddard, Thorndike, Terman ve Yerkes gibi önde gelen zekâ araştırmacıları 1935 yılına kadar Öjenik Kayıt Ofisi'nin üyesiyken, bu tarihten sonra Frederick Osborn ofisin temel fikirlerini, yani ırkçılık ve kalıtımcılığı ılımlı bir hale getirmiştir (Gillette, 2007). Bu değişimde, öjeni ve ırkçılığın Almanya'da o dönemde yükselişte olan Nazi ideolojisiyle yakın bağı olmasının ve ABD'nin Nazi ideolojisine mesafe koymak istemesinin büyük payı vardır. ABD'de 1935 öncesinde öjeni, ırkçılık ve IQ test hareketi arasında kişi bazında ciddi örtüşmeler olduğu ise su götürmez.

IQ testlerini ırkçı bir amaçla kullanmak için öncelikle testlerin objektif ve biyolojik bir özelliği ölçtüğünün kanıtlanması gerekir. Sonra da farklı ırkların bu biyolojik sermayeden eşitsiz biçimde nasıplandıklarını göstermek gerekir. ABD'deki IQ test uzmanlarının kalıtımcı görüşleri henüz uygun bir genetik teori ile desteklenmemiştir. Kolayca tanımlanabilen ve takip edilebilen karakterlerde iyi işleyen Mendelci teoriye güveniyorlardı, ancak zekâ böyle bir karakter değildi. Kalıtımcılık, henüz güvenilir veriler toplanmadan önce, araştırma programının ana unsuru olarak zaten ortadaydı ve kalıtımsallığı tahmin etmeye yönelik biyometrik yöntemler, doğuştan gelen davranışsal karakterler hakkındaki eski, sezgisel fikirlerin yerini çok daha sonra aldı. Ayrıca testlerinin neyi ölçtüğüne dair herhangi bir teorileri de yoktu. Elbette sezgisel bir fikirleri vardı, ancak en azından Amerikan test hareketinde Spearman, faktör analizini ve ünlü "genel zekâ faktörünü" (Spearman, 1904; 1927) icat ettikten sonra bile zekânın yapısına ilişkin genel kabul gören bir teori yoktu. Dolayısıyla, ABD'deki zekâ test uzmanları formel bir zekâ ve genetik teorisinden yoksundu. Aslında en azından genetik açısından Ronald Fisher (1919), karmaşık özelliklerin çok sayıda genin küçük etkilerinden kaynaklı çeşitlilik gösterebileceklerini matematiksel olarak kanıtlamıştı. IQ hakkında kalıtımsal farklara bilimsel bir veçhe kazandıracak teorisinin ilk nüveleri daha sonra ortaya çıkacaktı.

3. Arthur Jensen, Çan Eğrisi ve Bilimsel Irkçılık

Zekâ testleri, eğer IQ değişmez ve genetik olarak belirlenen bir nicelik olarak görülmeseydi, eleştirmenlerin çok da ilgisini çekmeyecekti. Kalıtımsal IQ teorisi, zekânın biyolojik bir özellik olduğunu, büyük ölçüde ebeveynlerden kalıtıldığını, çevresel müdahalelerle pek de değiştirilemeyeceğini ve insanların sosyal statülerini

belirlediğini varsaydığı için sosyal eşitsizlikleri meşrulaştırmakla itham edilmiştir. Jensen (1969), 1965 yılında resmen başlatılan Head Start Projesine bu temelde karşı çıkmıştır. Head Start, ABD başkanı Lyndon B. Johnson döneminde “Yoksulluğa Karşı Savaş” planının bir parçasıdır ve dezavantajlı grupların çocuklarının kaliteli ve yoğunlaştırılmış bir okul öncesi eğitimiyle geleceğe hazırlanmasını, böylece irksal ve sınıfsal eşitsizliklerin azaltılmasını hedefleyen bir projedir. Jensen (1969) projenin arkasındaki çevreci varsayımları (yani ortalama çocuk hipotezi ve sosyal yoksunluk teorisi) sorgulayarak, zekânın yüksek oranda kalıtsal olması (0.81) nedeniyle çok fazla yükseltilemeyeceği sonucuna varmıştır ve Jensen’e göre, bu yüksek kalıtsallık aynı zamanda Afrikalı Amerikalıların beyazlardan neden neredeyse bir standard sapma (yaklaşık 15 puan) daha az puan aldığını da açıklamaktaydı. Makale, Burt’ün sahte verilerine ve ırkçı çıkarımlarına dayanmasına rağmen, kalıtım, çok genlilik ve operasyonelizm üzerine incelikli bir metodolojik tartışma içermektedir.⁴

1969 yılına gelindiğinde, IQ test hareketi zekâ farklılıklarına Mendelci bir açıklama getirme arayışını çoktan terk etmişti. Kalıtılabilirlik (İng. *Heritability*) anahtar kavram haline gelmişti. Genetik varyasyondan kaynaklanan fenotipik varyansın oranı olarak kalıtılabilirlik, IQ’daki farklılıkların ne kadarının genetik farklılıklardan kaynaklandığı sorusunun cevabını veriyordu. Genetik model, fenotipik özelliğin küçük etkilere sahip birçok genden etkilendiği Fisher’in (1919) modeliydi. Bu model aynı zamanda IQ’nun neden normal dağıldığını açıklamak için de kullanılmıştı. Birçok alel rastgele dağılmışsa, her biri varyasyona küçük ve neredeyse eşit bir katkı yapıyorsa ve genetik ve çevresel etkiler bağımsızsa, o zaman özellik normal dağılım gösterecektir (Jensen, 1969: 22). Bu açıklama iki problemlili varsayımı birbirini desteklemekte kullanılmaktadır, çünkü normal dağılımın kendisi en iyi ihtimalle şüphelidir–testin üretildiği süreçten kaynaklanmaktadır–ve zekânın metrik bir karakter (boy gibi sürekli değişkenlik gösteren bir karakter) olması ve çok genli olarak kalıtıldığı varsayımı, bağımsız olarak kanıtlanmalıdır. Bu zorlukların yanı sıra, kalıtılabilirliğin nedensel yorumu da en önemli konulardan biridir.

Jensen ve diğer kalıtmacılar (örneğin Eysenck), fenotipin gelişiminde çevre ve genotip arasındaki etkileşimi sözde kabul eder gibi görünmelerine rağmen, bunu hiçbir zaman ciddiye almamışlardır. Örneğin Jensen, kalıtılabilirliğin kendisinin çevrelerin dağılımına bağlı olduğunu ve kalıtılabilirliğin bir özelliğin değişebilirliğinin ölçüsü olmadığını çok iyi biliyordu: “Yüksek kalıtılabilirlik tek başına özelliğin değişmez

⁴ Hearnshaw (1979) Burt’ün verisinin sahte olduğunu, hatta makalede adı geçen ve veriyi topladığı iddia edilen kişilerin o dönemde Burt ile hiç çalışmadıklarını delilleriyle göstermiştir. Buna rağmen daha sonra yapılan ikiz çalışmalarından (örneğin Minnesota Ayrı Yetiştirilmiş İkiz Çalışması) benzer kalıtsallık değerleri elde edildiği için bu skandalı detaylarıyla incelemeyeceğiz.

olduğu anlamına gelmez. Büyük ölçüde değişen çevresel koşullar altında, kalıtılabilirlik başka bir değere sahip olabilir ya da popülasyonun ortalaması değişirken aynı kalabilir." (Jensen, 1969: 45). Ardından, 2002 yılında Miele ile Abecedarian Projesi'nin etkilerini tartıştığı bir röportajda, IQ'daki 5 puanlık artışın kalıtımsal hipotezle tamamen tutarlı olduğunu, çünkü çevresel müdahalenin Afrikalı Amerikalılar ile beyazlar arasındaki ırksal IQ farkının en fazla üçte birini azaltabileceğini ve kalıtımsal teorinin IQ'nun yüzde yüz kalıtılabilir olduğunu iddia etmediğini vurgulamıştır (Miele, 2019: 133). IQ farkının ortalama 15 puan olduğu ve kalıtımsallığın 0.7 civarında olduğu göz önüne alındığında, varyansın 0.3'lük kısmı çevresel müdahaleye açıktır. Bu akıl yürütme, Jensen'in 21. yüzyılda bile kalıtılabilirliği, bir popülasyondaki bir özelliğin ortalama değerinin çevresel yollarla ne kadar değiştirilebileceğinin doğrudan bir ölçüsü olarak gördüğünü açıkça göstermektedir. Ayrıca, grup içi farklılıkların kalıtılabilirliğinin gruplar arası farklılıkların kalıtılabilirliğini tahmin etmekte yaklaşık bir değer sağlayabileceğini varsayıyor olmalıdır. Yani eğer kalıtım, aynı topluluktaki bireyler arasındaki farkları açıklıyorsa, farklı insan grupları arasındaki ortalama zekâ farklarını da açıklıyor olmalıdır. Bu varsayım, kalıtılabilirlikle ilgili temel bir gerçeği, yani bu değerlerin bir popülasyona özgü olduğunu ve iki popülasyonu kıyaslamakta kullanılamayacağını göz ardı etmektedir.

Benzer bir fikir Eysenck'te (1973) de bulunabilir. Eysenck, kalıtılabilirlik değerinin, çevresel bir müdahalenin toplam fenotipik değişkenliği ne kadar değiştirebileceğine dair bir sınırı çizdiğine inanıyordu. Bu konuda kullandığı temel delillerden biri, çok eski ve günümüz bilimsel standartları açısından pek de kaliteli sayılamayacak bir doktora teziydi. Tezin yazarı Lawrence (1931) "yetimhane" çocuklarındaki IQ değişkenliğini, sıradan okul çocuklarının değişkenliği ile karşılaştırmıştır. Eysenck'e göre, Lawrence'ın çalışması yetimhane çocuklarında IQ farklarında %20'lik bir azalma olduğunu göstermiştir ve bu da çevresel değişimin en fazla ne kadar IQ değişimine neden olabileceğini göstermektedir. Yetimhane çocukları olarak adlandırılan çocuklar, Lawrence'ın anonim olarak Dr. Smith'in Evi olarak adlandırdığı kuruma ilk olarak 6 aylıkken kabul edilmiş ve tarım işçisi koruyucu ailelerin yanında 5 yıl kaldıktan sonra tekrar kuruma geri getirilmişlerdir (Lawrence, 1931). Dolayısıyla çocuklar, gelişimlerinin önemli bir evresini yetimhanede değil, tarım işçisi ailelerin yanında geçirmişlerdir. Lawrence, kıyaslanabilir homojen ve heterojen örneklem bulmaktan test standardizasyonu ile ilgili sorunlara kadar birçok zorluğu vurguladıktan sonra dürüstçe şu açıklamaları yapma ihtiyacı hisseder: "Ortalama farklar, olası hatalar, korelasyon katsayıları, şu anda kaba, belirsiz ve geçici olmaktan öteye gidemeyen bu çalışmaya sahte bir kesinlik izlenimi verebilir" (s. 18). Ve Eysenck, bu çalışmadan, hiçbir tereddüt belirtisi göstermeden, şu sonuca varmaktadır:

Bu deney pek çok önemli gerçeği barındırmaktadır: bize doğrudan deneysel kanıtlarla, doğanın biyolojik nedenselliğin kesin sınırlarını çizmiş olması nedeniyle *ötesine geçemeyeceğimiz bugünkü sınırların* neler olduğunu söylemektedir. (Eysenck, 1973: 109, vurgu eklenmiştir).

Bu açıklamayla ilgili iki teorik problem vardır. Birincisi, Eysenck'in yorumunu geçerli kabul etsek bile, değişkenliğin popülasyonun hangi çevresel aralıkta sabitlendiğine bağlı olmasıdır. Dolayısıyla, "yetimhane çalışması" sadece bir çevredeki fenotipik daralmayı gösterecektir ve aynı deneyi farklı bir çevresel aralıkta denediğimizde ne olacağına dair herhangi bir çıkarım yapamayız. Mesela aynı çocuklar, orta sınıf ve yüksek eğitilmiş ailelere evlatlık verilse, IQ dağılımının ne ölçüde değişeceğini kestiremeyiz. İkinci sorun, çevresel müdahalenin değişkenliği azaltmayı amaçlamak zorunda olmaması, tüm popülasyonda bir özellik için ortalama değeri artırmayı amaçlayabileceğidir. Yine kalıtılabilirlik bu tür müdahalelere teorik bir sınır koymayacaktır. Kalıtılabilirliği bir fenotipin dönüştürülebilirliğinin sınırı olarak görmek, eski usul davranış genetiğindeki en kaba hatalardan biridir.⁵

Jensen'in fikirlerinden etkilenen isimlerden bir diğeri de kendisi IQ veya insan davranış genetiği konusunda çalışmamakla birlikte konuya ilgi duyan Harvard'lı psikoloji profesörü Richard Herrnstein'di. Herrnstein (1971), Jensen'in tezlerini ve verisini olduğu gibi kabul ederek toplumsal yapı ve eşitsizlik hakkında çıkarımlarda bulunmakta kullanıyordu. Ona göre IQ testleri gelecekteki bir meritokrasinin temelini oluşturacaktı. Akıl yürütmesi şöyleydi: Bilişsel yetenek farkları kalıtımsalsa, IQ bireylerin başarısını ve dolayısıyla sosyal statüsünü belirliyorsaydı, gelecekte insanların genetik kapasitelerine göre sıralandığı bir hiyerarşik düzenin ortaya çıkması beklenebilirdi (s.58). Herrnstein bunu bir tehlike olarak görüyor, ancak bir alternatif olarak "herkesten yeteneği kadar, herkese ihtiyacı kadar" sloganıyla ifade edilen eşitlikçi anlayışı beğenmiyordu çünkü ona göre insanlık o ana kadar, havuç ve sopa ikilisinden daha iyi bir motivasyon kaynağı üretememişti.

Kalıtımcı IQ kuramının siyasal amaçlarla tekrar göreve çağrıldığı vakalardan biri de daha önce andığımız Herrnstein ve muhafazakâr siyaset bilimci Charles Murray'in kaleme aldıkları *The Bell Curve* (Çan Eğrisi) kitabının büyük bir fırtına kopararak 1994'te yayımlanmasıdır. Kitap, ABD Başkanı Bill Clinton'ın sosyal devlet uygulamalarını bitirmeyi vaat ettiği bir dönemde piyasaya çıktı. Zaten Charles Murray, uzun zamandır refah devleti uygulamalarını eleştiriyor, devletin yoksullara yaptığı yardımın onları

⁵ Kalıtılabilirliğin davranış genetiğinde kötüye kullanımı ile ilgili tarihsel önemde bir eleştiri için Lewontin (1974) ve Layzer'in (1974) makalelerine başvurulabilir. Her iki makale de özellikle deneysel çalışma yapılamayan insan genetiğinde kalıtılabilirliğin genetik nedenselliğin kuvvetini ve yönünü ölçmek için uygun bir araç olmadığını, nedenleriyle anlatmaktadır. Ayrıca kalıtılabilirliğin felsefi bir analizi için Sarkar'ın (1998) *Genetics and Reductionism* kitabında ilgili bölüme başvurmak faydalı olacaktır.

yoksul kalmaya ittiğini, aile yapısına zarar verdiğini, çalışmak için inisiyatif almaya gerek bırakmadığı için işsizliği körüklediğini iddia ediyordu (Murray, 1984). Herrnstein (1990) ise ABD’de siyahlar ve beyazlar arasındaki eşitsizliğin sistemik adaletsizlikten değil, bireylerin bilişsel yetenekler ve kişilik açısından eşit olmamasından kaynaklandığını söylüyordu. Bu sebeple sosyal yardımlar ve özellikle “pozitif ayrımcılık”, faydadan çok zarar getirecekti. 1994’te yayımlanan kitap, bu iki fikrin evliliğinden doğmuştu (Tucker, 2022: 15). Kitabın ana temaları IQ’nun kalıtsal olduğu, insanlar arasında eşit dağılmadığı, yüksek IQ gerektiren alanlarda kazançların yüksekliğinden dolayı en tepede genetik bir oligarşinin olduğu, benzer şekilde statü hiyerarşisinin en altında kemikleşmiş, genetik bir parya sınıfının doğduğu ve bunun yaratacağı tehlikelerdi.

Kitabın temel politik amacı, sosyal yardımların yoksulluğu bitiremeyeceğini çünkü yoksulluğa sebep olan en etkili koşulun bilişsel yetenek eksikliği olduğunu kanıtlamaktı. Murray’in (1984) daha önceki iddiası burada tekrarlanıyordu: Sosyal yardım, insanları iş aramaktan alıkoyar ve aileyi parçalar çünkü sosyal yardım alan anneler, kocaları olmadan da hayatta kalabilirler. Bu tez, *Çan Eğrisi*’nden on yıl önce ifade edilmişti ve oldukça popülerdi. Sosyal devletle ilgili 1990’lardaki tartışmalarda evlilik dışı doğan çocuklar ve geleneksel ailenin dağılmasını sosyal yardımlarla ilişkilendirmek, Cumhuriyetçilerin ve Demokratların ortaklaştığı konulardan biriydi. Nitekim 1996 yılında Bill Clinton hükümeti zamanında kabul edilen “Kişisel Sorumluluk ve İş İmkânı Uzlaşma Yasası” sosyal yardımı 5 yıla sınırlıyordu ve bu sürede iş bulmayı veya en azından meslek eğitimi almayı şart koşuyordu. Yasayla ilgili tartışmalarda IQ testleri, davranış genetiği gibi alanlar gündeme gelmedi ancak Clinton’ın özel olarak Murray’a teşekkür ettiği, kitabın ilk basımından hemen sonra özellikle irksal ve genetik IQ farkları fikrini kesin bir dille reddettiğini biliyoruz (Broder, 1994).

Yasanın bir amacı işsizliği düşürmek, diğer amacı ise tek ebeveynli ailelerin sayısını azaltıp anne ve babanın bir arada yaşadığı geleneksel aile düzenini özendirmektir. Yasanın en önemli etkisi ekonomikti, sosyal yardımlar 20 yıl içinde %80 oranında düştü. Aile yapısı üzerinde çok az etkisi oldu–tek ebeveynli ailelerin oranı fazla düşmedi–ve suç oranlarında artış gerçekleşti. Ayrıca istihdam oranları üzerinde de çok az etkisi oldu. Dolayısıyla, sadece hak edenlere geçici olarak sosyal yardım verilmesi ve iş eğitimi yoluyla iki ebeveynli aileleri cazip kılacağı ilan edilen yasa, hedeflerine ulaşamadı (Chamlin ve Denney, 2019).

Kitap yayımlanmadan önce Herrnstein hayatını kaybetmişti ve ırkçılıkla ilgili eleştirilere Murray cevap vermek zorunda kalmıştı. Ona göre kitabın odak noktası

kesinlikle ırksal eşitsizlik değildi çünkü kitabın 22 bölümünden sadece dördü ABD'de ırksal eşitsizliklerle ilgiliydi. 1990'lara gelindiğinde ırkçılığı açıktan savunmak eskisine nazaran daha zordu, zaten Herrnstein ve Murray bireyler arasındaki farkların grup farklarını açıklamak için yeterli olduğunu düşünüyordu ve dolayısıyla özel olarak ırksal üstünlük kavramına başvurma ihtiyacı duymuyorlardı. Siyahların sosyoekonomik olarak daha aşağıda yer almalarının nedeni, tek tek siyah bireylerin ortalamada beyaz bireylerden daha düşük IQ'ya sahip olmalarıydı. Kuzeyli üstünlük teorisi veya ırklar arası bir sıralama kitapta açıktan savunulmuyordu.

İrkçılığı, bireyciliğin ve ekonomik liberalizmin ardına gizlenmeden, doğrudan ve açıktan savunan araştırmacılar da vardır. Bu araştırmacılar çoğunlukla kendilerine ırk bilimsi demeyi tercih ederler ancak biz burada onları daha doğru tarif ettiği için, bilimsel ırkçılık kavramını kullanacağız. Bilimsel ırkçılığın tipik örnekleri içinde Philippe Rushton ve Richard Lynn'in görüşlerini gösterebiliriz.

Bilimsel ırkçılığa göre ırklar, insan türünün farklı ortamlara uyum sağlamış alt türleridir. Örneğin Rushton'un (1995) teorisine göre ırklar arası temel farklılıklardan biri, r-K üreme stratejileri spektrumunda nerede durduklarıdır. R olarak seçilen türler daha fazla yavru üretir ve yavrularına daha az yatırım yaparlar. K seçilimine tabi türler daha az yavru üretir ancak yavrularına daha fazla yatırım yaparlar. Daha fazla üreme ve daha az ebeveyn yatırımı daha az zekâya ve daha az sosyal organizasyona (daha az medeniyete) yol açar. Ayrıca, daha geç evrimleşen hayvanlar daha büyük beyin boyutuna ve daha gelişmiş kültüre sahiptir ve Afrikalılar ilk önce ortaya çıktığı, beyazlar daha sonra ve Mongoloidler (Uzak Doğu Asya ırkları) ise en son ortaya çıktığından, evrim daha az zeki ve daha az uygardan daha zeki ve daha uygar doğru ilerlemiş olmalıdır (Rushton 1995:7). Rushton şunu sorar: Eğer ırklar arasında ten rengi, ilaç tepkisi, kardiyovasküler hastalık riski, HIV yatkınlığı, hipertansiyon gibi fizyolojik ve anatomik farklılıklar varsa, davranışsal eğilimler neden bunun bir istisnası olsun?

Rushton'a göre, sadece günümüzdeki IQ farkının değil, eski çağlardaki gelişmişlik düzeyinin de zekâdaki ırksal genetik farklılıklarla bir ilgisi olmalıdır. Çin'in 2500 yıl önce 50 milyon vatandaşı yöneten ve üst düzey bürokratik görevlere atama için giriş sınavı uygulayan bir devleti vardı. Afrika toplumları ise o dönemde bir alfabe dahi geliştirememişti ve Rushton'a göre bu fark genetikten kaynaklanıyordu. Detroit'in 1967 ayaklanmalarından sonraki ekonomik çöküşü, Güneydoğu Asya ülkeleri ile Afrika ülkelerinin sömürgecilik sonrası farklı kalkınma başarıları göstermeleri Rushton için aynı sonuca işaret etmektedir: İrksal zekâ farklılıkları. Rushton nereye baksa aynı örüntüyü görür: Daha hızlı ve çok üremeye yönelik adaptasyonlar, bilişsel yetenekler, ahlaki gelişmişlik, fedakârlık, yasalara uyma gibi özelliklerle negatif korelasyon

gösterirler. Rushton bazen o kadar ileri gider ki, siyah Amerikalılarda patellar tendon refleksinin hızlı olmasından ırkçı çıkarımlarda bulunur:

Siyahlar ayrıca beyaz öğrencilere kıyasla, patellar tendon refleksi (bildiğimiz diz refleksi) süresinde önemli ölçüde daha hızlıdır. Refleks süresinin, şimşek gibi hızlı refleks gerektiren sporlar için önemli bir değişken olduğu açıktır. Siyahların en iyi performans gösterdiği ölçütlerin Doğuluların en kötü performans gösterdiği ölçütler olup olmadığını ya da tam tersi olup olmadığını öğrenmek ilginç olurdu. Refleks süreleri ve hızlı kasılan kas yüzdesi *ırksal bir eğilim gösteriyor mu ve bu bilişsel karar süresinin tersi yönde midir?* (Rushton 1995:163, vurgu eklenmiştir).

Sonuç olarak, çeviklik ve üreme yetenekleri gibi fiziksel özellikler açısından ortalama farklılıklar varsa, zihinsel kapasitede de buna karşılık gelen ve zıt farklılıklar olmalıdır.

Lynn (2006), Rushton'dan daha incelikli bir ırk sınıflandırması yapmış ve 11 kadar ırkı mukayese etmiştir. Irkların ortalama IQ'larını karşılaştırmak için verdiği verilerde bazı tuhaflıklar vardır. IQ verilerinin Avustralya Aborjinlerinden ya da Bushmenlerden nasıl elde edildiği belirsizdir çünkü onların kültürlerinde bizimkiyle aynı sayı kavramları yoktur. Lynn bunu düşük IQ'larının bir kanıtı olarak görmektedir çünkü ırksal hipoteze göre, kültürel gelişim düzeyi bir popülasyonun zekâsının doğrudan bir sonucudur. Aborjinler söz konusu olduğunda, bilimsel ırkçılar sömürgeleştirmenin etkilerini görmezden gelmektedir. Avustralya'daki Aborijin etnik temizliği vakası, beyaz üstünlükçü politikaların bazen fiziksel bazen de kültürel yollarla bir halkı kendi topraklarından nasıl silip süpürdüğünün dramatik bir örneğidir. Hükümetin çocukları ailelerinden alıp misyonlar gibi "kurumlarda" yetiştirmesine izin veren 1869 yasınının, Aborjin çocukların sosyalleşme deneyimleri üzerinde muazzam etkileri olmuş olmalı. Saini'nin (2019) gözlemlediği gibi, misyonlar ve yerleşim yerleri istismar ve asimilasyon merkezleriydi. Dolayısıyla, Aborjinlerin "doğuştan düşük zekâlı" olduğuna dair bilimsel ırkçı ifadeler, bu insanların tarihinin iki yönünü göz ardı etmektedir: Birincisi, kendilerine özgü kavramsal dağarcıkları (örneğin sayı ve yön kavramları), ikincisi ise sömürgeleştirmenin verdiği zarar.

Bilimsel ırkçılığın argümanlarında döngüsel bir akıl yürütme göze çarpmaktadır. Popülasyonların ortalama IQ'larındaki güncel farklılıklar, ilgili ülkelerin gelişim durumlarını ve ebeveynlerin çocuklarına sağladıkları daha iyi ya da daha kötü ortamları açıklamak için kullanılmaktadır. Daha sonra bu ortamlar, yoksul ülkelerdeki çocukların neden yetersiz beslendiğini, eğitime daha az erişebildiğini vb. ve dolayısıyla düşük IQ'ya sahip olduklarını açıklamak için kullanılır. Bir başka döngüsellik de sosyoekonomik statü (SES) ve IQ ile ilgilidir. Yüksek SES'li ebeveynlerin daha başarılı oldukları varsayılır–daha fazla para kazanırlar, daha iyi ortamlarda yaşarlar, vs.–çünkü onlar doğuştan daha zekidir ve çocuklarına sağladıkları ortamlar genetik yapılarının

bir uzantısıdır. Aynı döngüsellik, farklı sayı kavramlarına sahip yerli halklar (örneğin Aborjinler) IQ testleriyle ölçüldüğünde ve skorlar son derece düşük çıktığında, bu kültürlerden gelen insanların “modern dünya”nın kullandığı kavramlara sahip olmaması IQ’larının düşük olmasıyla açıklandığında da karşımıza çıkar. IQ testleri Batı kültürüyle hangi düzeyde entegre olunduğuyla yakından ilişkilidir, ama bu kültürün kavramlarına vâkıf değilseniz bunun suçlusu da düşük IQ ve dolayısıyla kötü genlerinizdir.

Bu akıl yürütme tarzı, Lynn ve Vanhanen’in (2002) APA’nın zekâ tanımına verdikleri yanıtta da görülmektedir. Tanımdan alıntı yaptıktan sonra, "etkin adaptasyon" kriterinin kaldırılmasını önermektedirler çünkü işsiz bekar anneler sosyal yardımla hayatta kalarak ve soylarını çoğaltarak çevreye uyum sağlamada oldukça başarılı olduklarını göstermişlerdir. Bir topluluk hem kronik olarak yoksul hem de zeki olamaz, dolayısıyla çevreye uyum kriteri zekânın tanımından kaldırılmalıdır. Temel hipotez, uluslar arasındaki ortalama IQ farklılıklarının gelişmişlik düzeylerindeki farklılıkları (örneğin Gayri Safi Milli Hasıla) açıkladığı ve aynı ulus içindeki SES farklılıklarının da kalıtsal IQ farklarıyla açıklanabileceğidir. Ancak bunun tam tersi, yani ulusların iktisadi gelişmişlik düzeyleri, eğitim ve diğer sosyoekonomik değişkenlerin IQ farklarını açıklayabileceği tezi göz ardı edilmiştir.

Bilimsel ırkçılık ve IQ tartışmalarında bir diğer problem de ırkların biyolojik birer kategori olarak gerçek olup olmadıklarıdır. Bilimsel ırkçılara göre Afrika’dan çıkan insan toplulukları farklı coğrafyalara adapte oldukları ve uzun bir süre üreme açısından birbirlerinden izole oldukları için farklı adaptasyonlar geliştirmişlerdir. Bu da onlara aynı türün alt türleri olarak bakabileceğimiz anlamına gelir. İnsan toplulukları gerçekten de yüzeysel bazı özellikler açısından farklı adaptasyonlar geliştirmiştir. Ten rengi, saç rengi ve şekli, yüz şekli gibi yüzeysel adaptasyonlar vardır ama bunlarda bile “ırk” içi çeşitlilik çok fazladır ve psikolojik veya bilişsel değişkenlerle ilişkili genetik farklar olduğuna dair moleküler düzeyde hiçbir kanıt yoktur. Özellikle ABD’de gündelik hayatta kullanılan ırk kavramının biyolojik gerçeklikle neredeyse hiç ilişkisi yoktur. Mesela ırklar arası IQ farkları tartışılırken Hispanikler sanki tek bir kategoriymiş gibi ele alınır. Halbuki Hispanik adı verilen insan popülasyonu, farklı eğitim sistemlerine, hükümet biçimlerine sahip ülkelerde yaşayan, çok sayıda farklı etnisitenin bir karışımıdır. Sadece Meksika’da 50 tane farklı yerli etnik grup vardır (Prifitera vd., 2005, Bölüm 12: 382). Bunların genetik açıdan homojen sayılması imkansızdır. Daha genel olarak şunu söyleyebiliriz: Eğer ırk biyolojik bir kategori sayılacaksa, ırklar arası genetik sınırlar belirgin olmalıdır. Bu türde sınırlar elbette bulunabilir ve bulunmuştur da ancak bu sınırlar, toplumsal hayatta kullanılan ırk kavramıyla uzaktan yakından ilişkili değildir. Sadece Sicilya gibi küçük bir toprak

paçasında bile genetik açıdan ayırt edilebilen dört popülasyon bulunabilir (Cavalli-Sforza, 1995). Irkları biyolojik olarak ayırt etmekte kullanılan genetik uzaklık, kısmen keyfi biçimde belirlenir ve insan popülasyonlarının bazı genetik belirteçler açısından hangi derecede farklılaştığına dayanarak hesaplanır. Bu belirteçler, insan DNA'sının gruplar arasında farklılık gösteren kısımlarıdır ve bunlardan yola çıkarak yapılan bir analizde, insanlarda alt tür ayırt etmeye yetecek kadar genetik fark olmadığı ortaya koyulmuştur (Templeton, 2013). Alt tür gibi fazla kuvvetli bir kriterden uzaklaşıp daha gevşek kriterler kullanıldığında, yani sadece belirteçler açısından homojen olan toplulukları ırk saymaya kalktığımızda ise dünyada binlerce ırk olduğunu kabul etmemiz gerekecektir. Örneğin İtalya'da birbirinden yaklaşık 85 km uzaklıktaki Pisa ve Floransa'da yaşayan insanların farklı ırklardan olduğu ortaya çıkacaktır (Cavalli-Sforza, 2000: 25). Bu türde bulgular ırk kavramının biyolojik gerçekliğini tamamen çürütme bile, 19. ve 20. yüzyıllardaki ırksal homojenlik ve ırksal üstünlük kavramlarını tamamen anlamsız hale getirmektedir.

4. Sonuç

Kalıtımcı IQ kuramı, Gould'un (1996) belirttiği gibi, bir Amerikan icadıdır. Bu kurama göre IQ testleri, genetik olarak belirlenen bilişsel kapasitenin değerini objektif olarak ölçerler ve buradan alınan skor, bireylerin ve grupların akademik başarısını, kariyerlerini ve sosyoekonomik statülerini belirler. Binet, ilk zekâ testini özel eğitim ihtiyacı çocukları teşhis etmek için geliştirmiştir. ABD'de ise bu testin ilk çevirisi yapıldıktan sonra, başta göçmenlere yönelik ırkçı politikalara gerekçe sağlamak olmak üzere, çeşitli sosyal eşitsizliklere doğal bir açıklama getirmek için IQ farklarına başvurulmuştur.

Bilimsel ırkçı ekol, ulusların ortalama IQ skorlarından yola çıkarak dünya çapında ırksal bir hiyerarşi olduğunu iddia etmiş, buna dayanak olarak da psikometrik zekâ araştırmalarının verilerine ek olarak, zekâ genetiği ve insan evrimi gibi alanlardan gelen verileri kullanmıştır. IQ skorunun veya "genel zekâ" kavramının insan zekâsının evrensel özelliklerini ve bireysel farkları ne ölçüde yansıttığı tartışmalıdır. Zekânın kalıtımıyla ilgili erken dönem çalışmalar her ne kadar yüksek kalıtılabilirlik değerleri sunsa da çevre ve genlerin etkilerini ayırt etmeyi mümkün kılacak deneysel çalışmalar olmadıkları için ve kalıtılabilirlik tanımı gereği, ölçüm yapılan popülasyonun yaşadığı çevrenin bir fonksiyonu olduğu için kesin sonuçlara varmak mümkün değildir. Evrimsel genetik ise, sosyal olarak tanımlanan ırkların, biyolojik bir gerçekliğe denk düşmediğini, hele hele insanda alt türler ayırt etmenin mümkün olmadığını göstermektedir.

Bilimsel ırkçılık günümüzde saygın akademik dergilerdeki yayınlardan ziyade blog köşelerinde veya forum sayfalarında kendine yer bulabilmektedir. Özellikle DNA testlerinin ve köken analizlerinin ticari olarak erişilebilir hale gelmesi, genetik çeşitlilik verisine kısmen de olsa internet üzerinden ulaşılabilir olması, amatör bilimsel ırkçıların ortaya çıkmasına ve bu kişilerin standart altı kalitedeki araştırmalarını yayımlamak için çevrimiçi sözde bilimsel dergilerde boy göstermesine sebep olmuştur (Panofsky vd., 2021).⁶ Irk, IQ ve genetik arasındaki ilişkiyi açıktan tartışmak, akademik camiada bir nevi tabu haline gelmiştir. Bu gelişmeler olumludur ancak genel geçer, politik bir eleştirinin yanında bilimsel ırkçılığın dayandığı zayıf empirik ve kuramsal temel de eleştiri konusu yapılmaya devam edilmelidir. Biz de bu çalışmada, böyle bir amaçla hareket ettik.

5. Kaynakça

- ABD Kongre Kaydı-Senato. (1924, 8 Nisan). Cilt 65. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
- APA Dictionary of Psychology. (2024, 26 Mart). Alındığı URL: <https://dictionary.apa.org/>
- Binet, A., & Simon, T. (1980). *The development of intelligence in children*. Nashville, Tenn: Williams Printing Co.
- Brigham, C. C. (1923). *A Study of American Intelligence*. Princeton: Princeton University Press.
- Brigham, C. C. (1930). "Intelligence Tests of Immigrant Groups." *Psychological Review*, 37(2): 158–165. <https://doi.org/10.1037/h0072570>
- Broder, J. M. (1994, 22 Ekim). "Clinton Rejects Racially Based Theory on IQs". *Los Angeles Times*. Alındığı URL: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1994-10-22-mn-53249-story.html>
- Cavalli-Sforza, L. L. (1995). *The Great Human Diasporas: The History of Diversity and Evolution*. Reading, Mass: Addison-Wesley.
- Cavalli-Sforza, L. L. (2000). *Genes, peoples, and languages* (1st ed.). New York: North Point Press.

---

⁶ Burada bahsedilen sözdebilimsel dergi OpenPsych adlı dergidir ve şu adresten ulaşılabilir: <https://openpsych.net/>

- Chamlin, M. B., & Denney, J. E. (2019). "An Impact Assessment of the Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act of 1996." *Journal of Crime and Justice*, 42(4): 382–392. <https://doi.org/10.1080/0735648X.2019.1580603>
- Coolidge, C. (1921). "Whose country is This?" *Good Housekeeping*, 72(2): 13–14, 109. Alındığı URL: <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015024014428&seq=179>
- Davenport, C. B. (1915). "The Feebly Inhibited. II. Nomadism or the Wandering Impulse, with Special Reference to Heredity." *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 1(2): 120–122. Alındığı URL: <https://www.jstor.org/stable/83917>
- Eysenck, H. J. (1973). *The Inequality of Man*. London: Temple Smith.
- Fisher, R. A. (1919). XV.—The Correlation between Relatives on the Supposition of Mendelian Inheritance. *Transactions of the Royal Society of Edinburgh*, 52(2), 399–433. Cambridge Core. <https://doi.org/10.1017/S0080456800012163>
- Gillette, A. (2007). *Eugenics and the Nature-nurture Debate in the Twentieth Century*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Goddard, H. H. (1912). *The Kallikak Family: A Study in the Heredity of Feeble-Mindedness*. Alındığı URL: <https://www.gutenberg.org/ebooks/53958/pg53958-images.html>
- Goddard, H. H. (1920). *Human efficiency and levels of intelligence, lectures delivered at Princeton University April 7,8,10,11, 1919*. Princeton: Princeton University Press
- Gould, S. J. (1996). *The mismeasure of man* (Rev. and expanded.). New York: W.W. Norton.
- Hearnshaw, L. S. (1979). *Cyril Burt, Psychologist*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Herrnstein, R. (1971). "I.Q." *The Atlantic*. Alındığı URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1971/09/iq/664713/>
- Herrnstein, R. J. (1990). "Still an American Dilemma." *The Public Interest*, 98(98): 3–17. Alındığı URL: https://www.nationalaffairs.com/public_interest/detail/still-an-american-dilemma
- Herrnstein, R. J. & Murray, C. A. (1994). *The Bell Curve: Intelligence and Class Structure in American Life*. New York: Free Press.
- Howe, M. J. A. (1997). *IQ in Question the Truth About Intelligence*. London: SAGE.

- Jensen, A. R. (1969). "How Much Can We Boost IQ and Scholastic Achievement?" *Harvard Educational Review*, 39(1): 1–123.
<https://doi.org/10.17763/haer.39.1.13u15956627424k7>
- Kaufman, A. S. (2009). *IQ testing 101*. New York: Springer Pub. Co.
- Kevles, D. J. (1986). *In the Name of Eugenics: Genetics and the Uses of Human Heredity*. Berkeley: University of California Press.
- Lawrence, E. M. (1931). *An Investigation into the Relation Between Intelligence and Inheritance*. Cambridge: The University Press.
- Layzer, D. (1974). Heritability Analyses of IQ Scores: Science or Numerology? *Science*, 183(4131): 1259–1266. <https://doi.org/10.1126/science.183.4131.1259>
- Lewontin, R. C. (1974). "Annotation: The Analysis of Variance and the Analysis of Causes." *American Journal of Human Genetics*, 26(3): 400–411. Alındığı URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1762622/>
- Lewontin, R. C., Rose, S. P. R. & Kamin, L. J. (1984). *Not in Our Genes: Biology, Ideology, and Human Nature*. New York: Pantheon Books.
- Lynn, R. & Vanhanen, T. (2002). *IQ and the Wealth of Nations*. Westport, Conn.: Praeger.
- Lynn, R. (2006). *Race Differences in Intelligence: An Evolutionary Analysis*. Augusta, GA: Washington Summit Publishers.
- Mackintosh, N. J. (1998). *IQ and human intelligence*. Oxford University Press.
- Miele, F. (2019). *Intelligence, Race, And Genetics: Conversations with Arthur R. Jensen*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429499753>
- Murray, C. A. (1984). *Losing ground: American social policy, 1950-1980*. New York: Basic Books.
- Panofsky, A., Dasgupta, K. & Iturriaga, N. (2021). "How White Nationalists Mobilize Genetics: From Genetic Ancestry and Human Biodiversity to Counterscience and Metapolitics." *American Journal of Physical Anthropology*, 175(2): 387–398. <https://doi.org/10.1002/ajpa.24150>
- Prifitera, A., Saklofske, D. H., & Weiss, L. G. (Der.) (2005). *WISC-IV Clinical Use and Interpretation Scientist-Practitioner Perspectives* (1st ed.). Amsterdam: Elsevier Academic Press.
- Reynolds, C. R. & Livingston, R. B. (2012). *Mastering Modern Psychological Testing: Theory & Methods* (1st ed.). Boston: Pearson Education.

- Richardson, K. (2000). *The Making of Intelligence*. New York: Columbia University Press.
- Rushton, J. Philippe. (1994). *Race, Evolution, and Behavior: A Life History Perspective*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Saini, A. (2019). *Superior: The return of race science*. Boston: Beacon Press.
- Sarkar, S. (1998). *Genetics and Reductionism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Snyderman, M., & Herrnstein, R. J. (1983). "Intelligence tests and the Immigration Act of 1924." *The American Psychologist*, 38(9): 986–995.
<https://doi.org/10.1037/0003-066X.38.9.986>
- Spearman, C. (1904). "'General Intelligence,' Objectively Determined and Measured." *The American Journal of Psychology*, 15(2): 201–292. <https://doi.org/10.2307/1412107>
- Spearman, C. (1927). *The Abilities of Man; Their Nature and Measurement*. New York: The Macmillan Company.
- Templeton, A. R. (2013). "Biological Races in Humans." *Studies in History and Philosophy of Biological and Biomedical Sciences*, 44(3): 262–271.
<https://doi.org/10.1016/j.shpsc.2013.04.010>
- Terman, L. M. (1916a). *The Measurement of Intelligence: An Explanation of and a Complete Guide for the Use of the Stanford Revision and Extension of the Binet-Simon Intelligence Scale*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Terman, L. M. (1916b). "The Binet Scale and the Diagnosis of Feeble-Mindedness." *Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology*, 7(4): 530–543.
<https://doi.org/10.2307/1133997>
- Terman, L. M. (1919). *The Intelligence of School Children: How Children Differ in Ability, The Use of Mental Tests in School Grading and the Proper Education of Exceptional Children*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- "Zekâ." (2024, 8 Mart). TDK Güncel Türkçe Sözlük. Alındığı URL: <https://sozluk.gov.tr/?kelime=zekâ>.